

Sata vuotta viestijoukkoja Suomessa

Päivälleen sata vuotta sitten saapui Mikkelin työväentalolle joukko juuri Suomeen palanneita jääkäreitä, jotka olivat saaneet tehtäväkseen perustaa valkoisen armeijan ensimmäisen viestijoukko-osaston. Jo pari viikkoa aikaisemmin oli Pohjanmaalle perustettu pieni kenttälennätinosasto, mutta nyt oli kysymys suuremmasta yksiköstä. Kenttälennätinpataljoonaksi nimetyn joukon komentajaksi oli määrätty jääkärimajuri Birger Homén ja komppanianpäälliköiksi jääkäriyliluutnantti Eric Heimbürger ja jääkärikapteeni Väinö Pasanen. Kaikki pataljoonaan määrättyt jääkärit olivat saaneet Saksassa viestikoulutuksen, minkä lisäksi kaikki kolme edellä mainittua olivat jo ennen jääkärikautta valmistuneet insinööreiksi sekä saaneet alansa työkokemusta. He olivat toimineet Saksassa myös suomalaisten jääkäreiden viestikouluttajina ja Homén oli nimetty viestijääkäreistä muodostetun JP 27:n tiedonanto-osaston johtajaksi. Noin kolme viikkoa aikaisemmin he olivat saaneet silloisessa Libaussa, nykyisessä Latvian Liepajassa suomalaiset sotilasarvot sekä vannoneet juhlallisen sotilasvalan itsenäiselle Suomelle. Puolustusvoimiemme sotilasviestitoiminta alkoi näinollen kehittyä vahvasti Saksassa opituille periaatteille.

Kenttälennätinpataljoonaan perustettiin kaksi komppaniaa, ensimmäinen Mikkeliin ja toinen Jyväskylään. Pataljoonan ensimmäiset alokkaat astuivat palvelukseen jo maaliskuun kymmenentenä päivänä. Toiminta käynnistyi kuitenkin vaivalloisesti. Sisällissotaa käyvä valkoinen armeija koostui pääosin vapaaehtoisista suojeluskuntalaisista, vähäisestä määrästä värvättyjä joukkoja sekä vuoden 1878 asevelvollisuuslain perusteella palvelukseen määrättyistä miehistä. Kenttälennätinpataljoonaan olisi haluttu miehiä, joilla olisi ollut ainakin hiukan tietoa viesti- tai sähköalalta sekä ainakin alkeelliset sotilastaidot, mutta tällaisia ei tuohon aikaan juuri ollut saatavissa. Pataljoonan koulutus jouduttiin aloittamaan sotilaskoulutuksen alkeista, joten siitä näytti tulevan koko sodan ajaksi vain rintamantakainen koulutuskeskus. Jääkärit olivat kuitenkin lähteneet Saksaan sotilasoppiin, jotta voisivat osallistua maan vapauttamiseen venäläisestä sotaväestä. He halusivat mukaan vapaussotaan. Näistä syistä johtuen Kenttälennätinpataljoonan historia viestipataljoonana jäi lyhyeksi, vain noin kuukauden mittaiseksi. Huhtikuussa pataljoona organisoitiin jalkaväkijoukoksi ja sen komppaniat muutettiin tavallisiksi kiväärikomppanioiksi. 5.Jääkärirykmentin XV Jääkäripataljoona -nimisenä yksikkönä pataljoona osallistui sisällissodan lopputaisteluihin Karjalankannaksella huhti-toukokuussa 1918.

Saksassa viestikoulutuksen oli saanut yhteensä noin 80 jääkäriä, heistä radisteja oli noin 20. Radiosähköttäjien kouluttamiseksi Mikkeliin perustettiin maaliskuussa 1918 myös viestiaselajin ensimmäinen sotakoulu, Kipinälennätinkoulu. Jääkärit kutsuivat sitä "Funkkerikouluksi". Jääkäreiden pääjoukon mukana Suomeen saatiin Saksasta myös muutamia radioasemia, joista ensimmäinen pystytettiin Mikkeliin jo pataljoonan perustamispäivänä. Suomalaisten haltuun joutui sisällissodan kuluessa myös joitakin entisiä venäläisiä radioasemia, joista muutama saatiin vähitellen valkoisen armeijan käyttöön. Osa radiokoulutetuista jääkäreistä määrättiin kyseisten asemien hoitajiksi. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että Suomeen tuotiin salaa kaksi radioasemaa jo syksyllä 1917. Lokakuussa jääkäri Arthur Stenholm toi Ruotsin kautta vastaanottimen Vaasan Vaskiluotoon ja sai sitä kautta Pohjanmaalle tärkeää informaatiota Saksasta. Tammikuun lopulla hän valtasi Vaasassa olleen venäläisen radioaseman, josta muodostui

Mannerheimin Päämajan ensimmäinen yhteys ulkomaille. Marraskuussa jääkäri Leo Ekberg tuotiin saksalaisella sukellusveneellä Loviisan saaristoon, josta hän kuljetti mukanaan tuomansa vastaanottimen Helsingin Kulosaaren saaden paikallisille valkoisille tärkeitä tietoja maailmansodan tilanteen kehityksestä.

Sisällissodan päätyttyä alkoi rauhan ajan puolustusvoimien perustaminen. Sotaan oli osallistunut valkoisen armeijan rinnalla myös saksalainen Itämeren divisioona ja sodan päätyttyä divisioonan upseereita jäi Suomeen sotilasneuvonantajan tehtäviin. Heidän suosiksestaan Suomen puolustusvoimien johtoportaiksi perustettiin kolme divisioonaa ja vuoristoprikaati. Jokaiselle yhtymälle perustettiin jo elokuussa 1918 pieni viestiyksikkö nimeltään tiedonanto-osasto. Seuraavana vuonna vuoristoprikaati nimettiin jääkäriprikaatiksi ja tiedonanto-osastot laajennettiin tiedonantovälinekomppanioiksi. Jääkäreiden lisäksi tarvittavan kantahenkilökunnan kouluttamiseksi järjestettiin ensimmäinen viestikouluttajakurssi Helsingissä heinä-elokuussa 1918. Kurssin johtajana toimi jääkärikapteeni Väinö Pasanen. Kun Tarton rauhansopimus oli solmittu lokakuussa 1920 ja olosuhteet lähiympäristössä olivat vähitellen rauhoittuneet, puolustusvoimien organisaatioita tarkistettiin. Tiedonantovälinekomppaniat koottiin Riihimäelle joulukuussa 1920 ja niistä muodostettiin uudelleen Kenttälennätinpataljoona. Sen komentajaksi määrättiin jääkärikapteeni Leo Ekberg. Pataljoonan kokoonpanoon kuului aluksi neljä komppaniaa, myöhemmin kolme komppaniaa ja aliupseerikoulu. Vuonna 1928 yhdestä komppaniasta muodostettiin Erillinen kenttälennätinkomppania, joka siirrettiin Viipuriin. Kenttälennätinpataljoona koulutti etupäässä puhelin- ja lennätinmiehiä, mutta myös viestikyhkyjä ja niiden kouluttajia.

Radioalan koulutus ja kehittäminen erosivat Kenttälennätinpataljoonasta jo keväällä 1918. Toiminta keskitettiin Helsinkiin, jonne ryhdyttiin kokoamaan alan henkilöstöä ja materiaalia. Kipinälenätinkoulu siirrettiin Mikkelistä Helsinkiin ja kesällä radioalan joukko-osastoksi perustettiin Sotalaitoksen radiolennätinosasto. Sen johtajaksi määrättiin jääkärikapteeni Arthur Stenholm. Joukko-osaston kouluttavat osat keskitettiin Santahaminaan, mutta esikunta, työpaja ja laboratorio sai tilat Katajanokalta. Joukon organisaatio, nimi ja osa sijaintipaikoistakin muuttuivat usein. Vuonna 1919 se sai nimen Kipinälenätinlaitos, vuonna 1920 nimeksi tuli Radiojoukot ja vihdoin vuonna 1924 Radiopataljoona. Kuten voidaan havaita, viestialan terminologia oli 1920-luvulla vielä kehittymätöntä. Sana viesti ilmestyi käyttöön vähitellen vasta 1920-luvun puolivälissä. Sotalaitoksen radiolennätinosastosta seuraajineen tuli varsin erikoinen joukko-osasto. Koska Suomessa ei tuolloin ollut muuta radioalaan perehtynyttä organisaatiota, laitos sai hoidettavakseen sotilaskoulutuksen ja puolustusvoimien radiotoiminnan lisäksi myös lähes kaiken muun radioalalla tapahtuvan kehittämisen Suomessa. Joukko-osastolle alistettiin kaikki maassa olleet kiinteät radioasemat samoin kuin sota- ja siviilialusten sekä jäänsärkijöiden kiinteät radioasemat. Laitos koulutti puolustusvoimien lisäksi kymmeniä radiosähköttäjiä myös kauppalaivastolle. Lennätinlaitoksen välitettäväksi annetut radiosanomamat lähetettiin joukko-osaston kiinteältä radioasemalta Santahaminasta, mutta lennätinlaitos peri niistä saatavat tulot. Radiolennätinosaston työpajasta muodostui käytännössä maamme ensimmäinen radioalan tuotantolaitos, sillä siellä kehitettiin ja valmistettiin 1920-luvun alkuvuosina puolustusvoimien ensimmäiset kenttäradiot. Laitoksen henkilökunta tuki monin tavoin myös radioamatööritoiminnan ja yleisradiotoiminnan käynnistymistä Suomessa. Kun Suomen yleisradio perustettiin 1926, sen ensimmäiset radiolähetykset lähetettiin Radiopataljoonan lähettimellä Katajanokan Lutikkalinnasta. Tällaisesta joukko-osaston päätyötä rasittavasta toiminnasta päästiin

vihdoin eroon 1920-luvun puolivälissä, kun suurin osa kiinteistä radioasemista luovutettiin merivoimille ja lennätinlaitokselle.

1920-luvun lopulla puolustusvoimissa toteutettiin mittavia organisaatiomuutoksia ja valmiussyistä nähtiin tarpeelliseksi, että yhtymäjohtoportailla on johdossaan viestijoukot, joilla on kyky niin puhelin- kuin radioyhteyksienkin rakentamiseen ja ylläpitoon. Tämän johdosta Radiopataljoonan ja Kenttälennätinpataljoonan kokoonpanot yhdenmukaistettiin vuonna 1929 ja seuraavana vuonna niiden nimet muutettiin Viestipataljoona 1:ksi ja Viestipataljoona 2:ksi. Kumpaankin tuli kuulumaan yksi radiokomppania, kaksi lankakomppaniaa, aliupseerikoulu ja koulupaja. Vuonna 1934 molemmat pataljoonat siirrettiin pääasiassa toimintavalmiussyistä Viipuriin, jossa niistä muodostettiin suurikokoinen Viestipataljoona. Sen komentajaksi määrättiin jääkärieverstiluutnantti Arhur Stenholm, vuodesta 1935 lähtien Saarmaa. Vuoden 1938 alusta lukien joukko organisoitiin kaksipataljoonaiseksi Viestirykmentiksi, jonka kokoonpanoon kuuluivat pataljoonien ja reservialiupseerikoulun lisäksi kiinteästi myös kertausharjoitusosasto sekä viestikurssi kantahenkilökunnan kouluttamista varten.

Kaikkien ensimmäisten viestijoukkojen johtoon perustettiin vuonna 1918 tiedonantojoukkojen komentajan virka, johon tehtävään määrättiin jääkärikapteeni Eric Heimbürger. Vuonna 1920 hänen tittelinsä muuttui tiedonantojoukkojen tarkastajaksi. Seuraavana vuonna kaikkien teknillisten joukkojen johtamista varten perustettiin teknillisten joukkojen komentajan virka ja tehtävään määrättiin jääkärimajuri Unio Sarlin. Vuonna 1927 virka muutettiin teknillisten joukkojen tarkastajan viraksi ja kenraalimajuriksi ylennetty ja pioneerikoulutuksen saanut Sarlin hoiti tehtävää aina talvisotaan saakka. Juuri talvisodan alla viestiaselaji sai vihdoin oman aselajijohdon. Puolustusministeriöön perustettiin lokakuun neljäntenä päivänä 1939 viestiosasto, jonka johtajasta jääkärieverstiluutnantti Leo Ekbergistä tuli puolustusvoimien ensimmäinen viestitarkastaja. Talvisodan sytyttyä hänet määrättiin myös Päämajan viestikomentajaksi. Talvisodan yhtymien viestijoukoiksi perustettiin YH:n aikana viestikomppanioita ja linjanrakennuskomppanioita. Komppaniakokoonpano todettiin jo YH:n aikana epätarkoituksenmukaisiksi ja niistä ryhdyttiin muodostamaan viestipataljoonia. Niitä varten oli kuitenkin riittämättömästi henkilöstöä ja kalustoa. Välirauhan aikana tilannetta pyrittiin korjaamaan mm. perustamalla Viestikoulu Hämeenlinnaan sekä huomattavilla materiaalihankinnoilla. Jatkosodan liikekannallepanossa voitiinkin perustaa jo 26 viestipataljoonaa. Lisäksi valtakunnallisia tarpeita varten perustettiin mm. Viestipataljoona 10 ja radiotiedustelun erikoisjoukko Päämajan radiopataljoona. Päämajakaupunki Mikkeli oli sotien aikana merkittävä viestivaruskunta, toimihan tällä laajimmillaan ainakin kolmen viestipataljoonan pääosat, Päämajan radiopataljoonan johto, Päämajan viestikeskus Lokki sekä runsaasti radioasemia ja muita viestielimiä. Jääkärieversti Ekberg toimi Päämajan viestikomentajana jatkosodan loppuun saakka. Hänet ylennettiin ensimmäisenä viestiupseerina kenraaliksi vuonna 1944. Myös muut ylimmät viestitehtävät olivat sotien aikana jääkäriupseerien hallussa. Heitä olivat mm. jääkärieverstit Eric Heimbürger, Arthur Saarmaa, Mauno Liesi ja Perttu Pertamo sekä jääkärimajurit Bertel Fallenius, Ahti Salmikari, August Sepperi ja Vilho Torniainen.

Sotien jälkeen alkoi jälleenrakennus myös viestijoukkojen keskuudessa. Ensimmäisinä viestijoukkoina käynnistyi Erillisen viestikomppanian, Maavoimien Viestikoulun sekä Viestirykmentin toiminta jo vuoden 1944 lopulla, vaikka osa joukoista olikin vielä Lapin sodassa. Viestirykmentin komentajaksi määrättiin jääkärieversti Mauno Liesi. 1950-luvun alussa puolustusvoimissa toteutettiin mittava organisaatiouudistus, joka vaikutti kaikkien

aselajien toimintaan. Maavoimissa siirryttiin jalkaväkirykmenteistä prikaatikokoonpanoon ja myös prikaatien viestikomppaniat laskettiin viestiaselajijoukkoihin kuuluviksi. Pohjois-Suomen viestireservin kasvattamiseksi perustettiin vuonna 1952 1.Erillinen viestikomppania Ouluun. Vuonna 1957 Reserviupseerikoulu sai viestikomppanian. Vuonna 1961 perustettiin 2.Erillinen viestikomppania Turkuun ja 3.Erillinen viestikomppania Kouvolaan. Hämeenlinnassa toiminut Erillinen viestikomppania sai näiden perustamisen jälkeen nimen 4.Erillinen viestikomppania. Vuonna 1966 perustettiin vielä 5.Erillinen viestikomppania Keuruulle ja seuraavana vuonna Panssariprikaatin viestikomppania Parolaan. Viestijoukkojen nopea lisäys johti henkilökunta- ja kalustopulaan ja toiminnan sirpaloitumiseen. Tähän pyrittiin seuraavilla vuosikymmenillä löytämään ratkaisu organisoimalla pääosa komppanioista pataljoonakokoonpanoon. Vuonna 1974 4.ErVK siirrettiin Keuruulle ja yhdessä 5.ErVK:n kanssa näistä perustettiin Keski-Suomen viestipataljoona vuonna 1976. Maavoimien organisaatiouudistuksessa 1985 Viestirykmentin varusmiesyksiköistä muodostettiin Etelä-Suomen viestipataljoona ja Riihimäellä toimineet Viestikoulu ja Sähköteknilinen koulu muutettiin Viestirykmentin joukkoyksiköiksi. Oulussa toiminut 1.ErVK laajennettiin Pohjois-Suomen viestipataljoonaksi vuonna 1989. 2.ErVK siirrettiin samana vuonna Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentin johtoon ja seuraavana vuonna 1970-luvun lopulla Mikkeliin siirretty 3.ErVK siirrettiin Savon Prikaatin johtoon. 1980-90-lukujen kuluessa kaikki erilliset viestikomppaniat sekä kaikki prikaatien viestikomppaniat vähitellen lakkautettiin tai yhdistettiin suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Tuoreimmat viestijoukkojen organisaatiouudistukset toteutettiin 1990- ja 2000-luvuilla. Vuonna 1998 maavoimien suurimmista joukko-osastoista muodostettiin kolme valmiusyhtymää, joiden kokoonpanoihin liitettiin myös viestijoukkoja. Karjalan prikaatiin perustettiin Itä-Suomen viestipataljoona ja Porin prikaatiin Länsi-Suomen viestipataljoona. Henkilökuntaa näihin saatiin lakkauttamalla Keski-Suomen viestipataljoona. Kainuun prikaatin viestiyksiköksi siirrettiin Oulusta Pohjois-Suomen viestipataljoona. Panssariviestikomppania ja eräät muut aselajiyksiköt yhdistettiin Panssariviestipataljoonaksi, jonka elinkaari jäi kuitenkin lyhyeksi. Viestikoulu ja Sähköteknilinen Koulu yhdistettiin 2000-luvun alussa ja vuonna 2007 Viestirykmenttiin perustettiin Elektronisen sodankäynnin keskus. Toistaiseksi viimeisimmässä puolustusvoimauudistuksessa Riihimäellä yli seitsemän vuosikymmentä toiminut Viestirykmentti lakkautettiin ja Riihimäen varuskunta liitettiin hallinnollisesti Panssariprikaatin johtoon. Länsi-Suomen viestipataljoonasta muodostettiin Satakunnan pioneeri- ja viestipataljoona.

Viestijoukkojen kehittyessä myös aselajin ylin johto on vuosikymmenten kuluessa muuttunut. Kenraalimajuri Ekberg toimi sotien jälkeen aselajin johdossa aina vuoteen 1954. Hänen jälkeensä johtoon nimettiin kenraalimajuri Olavi Huhtala, joka toimi tehtävässä vuoden 1962 loppuun ensin viestipäällikkönä ja vuodesta 1960 viesti- ja sähköteknilisenä tarkastajana. Vuodesta 1963 lähtien viestijoukkojen johdossa on ollut viestitarkastaja, jonka työmaa oli aluksi Pääesikunnassa, mutta vuodesta 2007 Maavoimien esikunnassa. Vuonna 1993 viestin perinteinen toimiala jaettiin kahtia, viestialaan ja viestiyhteysalaan. Yhteysalasta kehittyi tietotekniikka-ala ja edelleen johtamisjärjestelmäala, jonka johdossa on nykyisin johtamisjärjestelmäpäällikkö.

Vuosikymmenten kuluessa viestijoukoillemme on syntynyt lukuisia arvokkaita perinteitä. Maaliskuun viidettä päivää vietettiin Kenttälennätinpataljoonan vuosipäivänä ensimmäisen kerran jo Riihimäellä 5.3.1923. Tapa jatkui myös Viestipataljoonassa

Viipurissa. Radiopataljoona Santahaminassa otti vuosipäiväkseen tammikuun 29 päivän sen johdosta, että pataljoonan komentaja oli tuona päivänä vuonna 1918 vallannut venäläisen radioaseman Vaasassa. Sota-aika keskeytti vuosipäivien virallisen vieton lähes kahdeksi vuosikymmeneksi. Puolustusvoimissa 1950-luvun alussa toteutettujen organisaatiouudistusten johdosta uudistettiin myös joukko-osastojen perinteet vuoden 1957 alusta lukien. Maaliskuun viides määrättiin aluksi Viestirykmentin vuosipäiväksi ja 1970-luvun lopulta lähtien se on koko viestiaselajin vuosipäivä. Kun vuosipäivää vietettiin Riihimäellä ensimmäisen kerran vuonna 1957, jääkärieversti A. R. Saarmaa luovutti Viestirykmentille vaalittaviksi vanhat viipurilaiset perinteet. Niitä olivat velvollisuudentunto, uutteruus, palvelualttius ja sotilaallinen kuri. Ne lienevät arvostettavia perinteitä tämänkin päivän viestijoukoissa. Viestirykmentin kunniamarssiksi määrättiin jo 1930-luvulta lähtien tuttu Conrad Greven säveltämä Vanha suomalainen sotilaslaulu, jonka komeat sävelet olemme täälläkin tänään kuulleet. Kuten vuosipäivästä myös marssista on vähitellen tullut kaikkien viestijoukkojen kunniamarssi.

Viestijoukkojen ja viestiaselajin tueksi on vuosikymmenten kuluessa perustettu useita vapaaehtoisia järjestöjä, jotka puolustusvoimien ohessa vaalivat aselajin ja joukko-osastojen perinteitä sekä ylläpitävät maanpuolustus- ja aselajihenkeä. Tällaisia arvokkaita yhteistyökumppaneita ovat mm. vuonna 1945 perustettu Viestiupseeriyhdistys sekä vuonna 1963 perustettu Viestikilta, nykyinen Viestikiltojen liitto jäsenyhdistyksineen samoin kuin eräät muut aselajia lähellä olevat yhdistykset. Tämä 100-vuotisjuhla on komea osoitus vapaaehtoisorganisaatioiden voimavaroista. Parhaimmat onnittelut hienolle aselajillemme satavuotisen tärkeän työn johdosta ja menestystä myös seuraavalle vuosisadalle! Parhaat kiitokset Kaakkois-Suomen viestikillalle ja kaikille mukana olleille arvokkaasta juhlapäivästä!